

**MUISTIINPANOT ARISTOTELEEN
KIRJASTA »METAFYSIIKKA»¹³⁸**

Kirjoitettu v. 1915

*Julkaistu ensi kerran v. 1930
XII Lenin-kokoelmassa*

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan

ARISTOTELES. »METAFYSIIKKA»
KÄÄNTÄNYT SCHWEGLER. KAKSI OSAA

TÜBINGEN 1847

Ks. edellä "taloa" koskevaa lainausta.*

Paljon tavattoman mielenkiintoista, elävää, *naiivia* (tuoretta), joka johdattaa filosofiaan ja joka selostuksissa korvataan skolastiikalla, tuloksella ilman liikettä etc.

Pappishapatus on tappanut Aristoteleesta elävän ja ikuistanut kuolleen.

»Ihminen ja hevonen y.m.s. ovat ole-massa erillisinä kappaleina, yleistä ei si-nänsä ole olemassa yksityisenä substans-sina, vaan ainoastaan tietystä käsitteestä ja tietystä materiasta koostuvana kokonai-suutena» (s. 125** [128]***, 7. kirja, 10. luku, 27—28).

Ibidem, s. 126 [128], §§ 32—33:

»...Materia sinänsä on tiedostamatonta. Se on osaksi aistein havaittava, osaksi järjellä käsitettävä. Se aistitaan metal-lina, puuna—sanalla sanoen liikunta-kykyisenä materiana, mutta käsitetään järjellä ollessaan läsnä aistittavassa, mutta ei niin, että se olisi aistein havait-tavissa, siis esimerkiksi kuten matemaat-tinen...»

Filosofia
muistuttaa
usein
sanojen etc.
määrittystä.
Kosketeltu
k a i k k e a,
kaikkia
kategorioita

Hyvin kuvaava ja erittäin mielenkiintoinen on ("Meta-fysiikan" alussa) polemiikki Platonia vastaan sekä naiiviudessaan verrattomat "ihmettelevät" kysymykset ja

* Ks. tätä osaa, s. 313. *Toim.*

** *Aristoteles*. Die Metaphysik, Bd. 2, Tübingen, 1847. *Toim.*

*** *Аристотель*. Метафизика. М.—Л., 1934. *Toim.*

Bedenken * idealismin tolkuttomuudesta. Ja kaikki tämä täysin avuttoman sekasotkun ympäröidessä *perusasiaa*, käsitettä ja erillistä.

NB: "Metafysiikan" alussa taistellaan *mitä kii-vaimmin* Herakleitosta vastaan, olemisen ja olemattomuuden samuuden ajatusta vastaan (kreikkalaiset filosofit päätyivät tuohon ajatukseen, mutta eivät tulleet toimeen sen kanssa, dialektiikan kanssa). On yleensä hyvin luonteenomaista, että joka paikassa, passim **, työntyy esille eläviä dialektiikan ituja ja sen *tapailua*...

Aristoteleella objektiivinen logiikka *sekoittuu joka paikassa* subjektiiviseen ja tämä tapahtuu siten, että joka paikassa *tulee esille* objektiivinen. Tiedostuksen objektiivisuutta ei aseteta epäilyksen alaiseksi. Naiivia uskoa järjen voimaan, tiedostamisen voimaan, mahtiin ja objektiiviseen totuudellisuuteen. Ja naiivia *sekaannusta*, säällittävän avutonta sekaannusta yleisen ja erillisen *dialektiikassa* — käsitteen sekä yksityisen esineen, olion, ilmiön aistittavan reaalisuuden dialektiikassa.

Skolastiikka ja pappismiehet ovat ottaneet Aristoteleelta kuolleen eivätkä *elävää: tapailuja*, etsiskelyjä, labyrintti, mies on sotkeutunut.

Aristoteleen logiikka on tapailua, etsiskelyä, tulemista lähelle Hegelin logiikkaa, mutta Aristoteleen (joka *kaikkialla*, joka askeleella asettaa kysymyksen *nimenomaan dialektiikasta*) logiikka muutettiin kuolleeksi skolastiikaksi heittämällä syrjään kaikki etsiskelyt, horjunnat, kysymysten asettelutavat. Nimenomaan kysymysten asettelutavat, jotka olivat kreikkalaisten eräänlaisia *koetinjärjestelmiä*, naiivi erimielisyys, joka heijastuu mainiosti Aristoteleella.

»...Tästä seuraa, että yleistä ei ole olemassa erillisen rinnalla eikä siitä erillään. Ideaopin kannattajat ovat sikäli oikeassa kun he antavat ideoille riippumattoman olemassaolon, sillä ideathan ovat erillisiä substansseja; mutta olisi harhauttavaa pitää monessa olevaa yhtä ideana. He kuitenkin tekevät täten, koska eivät voi osoittaa, mitä näiden katoamattomien substanssien pitäisi olla erillisten aistittavien olioiden rinnalla ja niiden ulkopuolella. Siksi he rinnastavat ideat tuntemiimme katoavaisiin olioihin ja

* — arvelut. *Toim.*

** — kaikkialla. *Toim.*

sanovat: ihminen sinänsä, hevonen sinänsä lisäten aistimellisiin esineisiin sanan: sinänsä # (s. 136 [137], 7. kirja, 16. luku, §§ 8—12) #. Ja kuitenkin, vaikka emme koskaan olisi nähneetkään taivaan tähtiä, ikuiset substanssit, tuntemiemme lisäksi, olisivat sittenkin olemassa; jollemme osaisikaan sanoa, mitä ne ovat, niiden olemassaolo on kuitenkin välttämätön. Näin ollen on selvää, että mikään yleisesti ilmaistu ei ole erillinen substanssi ja että mikään erillinen substanssi ei koostu erillisistä substansseista (ούσια)» (—§ 13 luvun loppu).

Mainiota! Ulkoisen maailman todellisuudesta ei ole epäilystä. Ihminen sekaantuu nimenomaan yleisen ja erillisen, käsitteen ja aistimuksen etc., olemuksen ja ilmiön etc. dialektiikassa.

(S. 146 [146], 8. kirja — ikään kuin jäljestäpäin lisäty — 5. luku, §§ 2—3.)

»...Vaikea on se kysymys (ἀπορία), miten tietyn olion materia suhtautuu vastakkaiseen. Esimerkiksi, jos jokin kappale on potentiaalisesti (δυνάμει) terve ja terveyden vastakohtana on sairaus, niin eikö kappale ole potentiaalisesti kumpaakin?...

...Edelleen, eikö elävä ihminen ole potentiaalisesti (δυνάμει) kuollut?»

(S. 181) [182], 11. kirja, 1. luku, §§ 12—14:

»...He» (filosofit) »sijoittavat ideain ja aistittavan välimaille matemaattisen jonkinlaisena kolmantena, ideain ja tämänpuoleisen ulkopuolella olevana. Ja kuitenkin paitsi ihmistä sinänsä (tai hevosta sinänsä) ja erillistä ihmistä tai hevosta ei ole olemassa kolmatta ihmistä tai kolmatta hevosta. Mutta jollei asia ole kuten filosofit sanovat, niin mitä siinä tapauksessa matemaatikko joutuu käsittelemään? Ei ainakaan tämänpuoleista, koska siinä mikään ei esiinny siten, kuin matemaattiset tieteet etsivät...»

Ibidem, 2. luku, §§ 21—23:

»...Edelleen herää kysymys, onko vai ei ole olemassa mitään muuta kuin konkreettista. Konkreettiseksi nimitän materiaa ja kaikkea aineellista. Jollei ole, niin kaikki on katoavaista, sillä kaikki aineellinen on ainakin katoavaista.

Jos taas on olemassa jotain muuta kuin konkreettista, niin ne ovat kaiketi muoto ja hahmo. Näistä viimeksi mainituista puhuttaessa on kuitenkin vaikea määrittää, missä olioissa niitä esiintyy ja missä ei...»

Ss. 185—186 [185—186], 11. kirja, 3. luku, 12. § — matemaatikko jättää sivuun lämpimyyden, painavuuden ja muut »aistimelliset ristiriidat» ja pitää mielessä »ainoastaan määrällistä»... »aivan samoin on olevaisen laita».

Tässä tulee esille dialektisen materialismin näkökanta, mutta satunnaisesti, hatarasti, keskeneräisesti, sivumennen.

Windelband korostaa "Katsauksessaan antiikin filosofian historiaan" (Müller's Handbuch der Klassischen Altertumswissenschaft *, V, I, S. 265) (Bernin kirjaston "lukusali"), että Aristoteleen logiikassa (die Logik) »ajattelun muotojen ja olemisen muotojen samuus on yleisin edellytys» ja lainaa "Metaphysik" teosta V, 7: »ὁσαυτὸς λέγεται, τοσαυτὸς τὸ εἶναι σημαίνει»**. Tämä 4. §:ssä. Schwegler kääntää: Denn so vielfach die Kategorien ausgesagt werden, so vielfach bezeichnen sie ein Sein ***. Huono käännös!

Johtaa jumalaan:

12. kirja, 6. luku, §§ 10—11:

»...Sillä miten liike voi tapahtua, jollei mikään vaikuttava ole syynä? Eihän aine voi liikuttaa itseään, vaan sen panee liikkeelle rakennustaito; aivan samoin kuukautiset ja maa eivät voi liikuttaa itseään, ne panee liikkeelle siemen ja hedelmöitys...»

Leukippos (id., 14. §) hyväksyy ikuisen liikkeen, mutta ei selitä miksi (11. §).

7. luku, §§ 11—19 — *jumala* (s. 213 [211]).

»...Ikuisen liikkeen täytyy olla peräisin jostain... ikuisesta» (8. luku, 4. §)...

* — Müllerin julkaisema klassillisen muinaistieteen historian käsikirja. *Toim.*

** — »niin monella tavoin kuin nämä eri lausunnot johdetaan, niin monen tien kautta ne osoittavat olemista». *Toim.*

*** — sillä niin monta kertaa kuin kategoriat lausutaan, yhtä monta kertaa ne merkitsevät olemista. *Toim.*

12. kirja, 10. luku — jälleen filosofian peruskysymysten ”penkomista”; ”kysymysmerkkejä” niin sanoakseni. Hyvin tuore, naiivi, epäröivä esitys (useimmiten viite) eri näkökannoista.

13. kirjassa Aristoteles palaa jälleen arvostelemaan Pythagoraan oppia luvuista (ja Platonin oppia ideoista), jotka ovat erillään aistimellisista olioista.

[[Alkukantaista idealismia: yleinen (käsite, idea) on *erillinen olevainen*. Se kuulostaa karkealta, hirmuisen (oikeammin: lapsellisen) typerältä. Mutta eikö nykyinen idealismi, Kant, Hegel, jumalajatus ole samaa maata (*kerrassaan* samaa maata)? Pöydät, tuolit sekä pöydän ja tuolin *ideat*; maailma ja maailman idea (jumala); olio ja ”noumenon”, tiedostamaton ”olio sinänsä”; maan ja auringon sekä yleensä luonnon yhteys — ja laki, λόγος*, jumala. Ihmistiedon kahtiajako ja idealismin (=uskonnon) *mahdollisuus on annettu* jo ensimmäisessä alkeel-

NB

NB

lisessä abstraktiossa ”talo” yleensä ja erilliset talot

Ymmärryksen (ihmisen) lähentyminen erilliseen oloon, kuvan (=käsitksen) saaminen siitä, *ei ole* yksinkertainen, välitön, peilimäisen kuollut, vaan mutkallinen, kaksinainen, polveileva toimitus, *joka sisältää* mahdollisuuden mielikuvituksen irtautumiseen elämästä; enemmänkin: mahdollisuuden, että abstraktinen käsite, idea *muuttuu* (ja sitä paitsi muuttuu ihmisen sitä huomaamatta, tajuamatta) *mielikuvitukseksi* (in letzter Instanz ** = jumalaksi). Sillä yksinkertaisimmassakin yleistyksessä, alkeellisimmassakin yleisessä ideassa (”pöytä” yleensä) *on* tietty hitunen mielikuvitusta. (Vice versa: on typerää kieltää mielikuvituksen osuutta tarkimmassakaan tieteessä: vrt. Pisarev hyödyllisestä haaveesta sysäyksenä työhön ja tyhjäänpäiväisestä haaveellisuudesta.¹³⁹)

Lapsellinen sanonta ”matematiikanfilosofian” (nykyaikaisesti puhuen) ”vaikeuksista”: 13. kirja, 2. luku, 23. §:

»...Edelleen, kappale on substanssi, sillä se on tietty kokonaisuus. Mutta kuinka voisivat linjat olla substansseja? Ne eivät voisi olla sellaisia muodon ja hahmon

* — logos. Toim.

** — viime kädessä. Toim.

mielessä, kuten esimerkiksi sielu, eivätkä myöskään materiaan mielessä, kuten kappale: sillä on ilmeistä, että mikään ei voi koostua viivoista tai tasoista tai pisteistä...» (s. 224 [220])...

13. kirja, 3. luku ratkaisee nämä vaikeudet mainiosti, selvästi, tarkasti, *materialistisesti* (matematiikka ja muut tieteet abstrahoivat kappaleen, ilmiön, elämän *yhden* puolen). Tekijä ei kuitenkaan *jaksa pysyä* johdonmukaisesti tällä näkökannalla.

Schwegler sanoo selityksissään (IV osa, s. 303):
 NB ||| Aristoteles esittää tässä positiivisesti »käsitöksensä matemaattisesta: matemaattinen on jotain aistimellisestä abstrahoitua».

13. kirja, 10. luku koskee kysymystä, joka on esitetty paremmin Schweglerin selityksessä ("Metaphysik" VII, 13, 5:ttä koskevassa): tiede käsittelee ainoastaan yleistä (vrt. 13. kirja, 10. luku, 6. §), mutta tosiolevalta (substantiaalista) on vain erillinen. Onko siis tieteen ja todellisuuden välillä kuilu? Ovatko siis oleminen ja ajattelu yhteismitattomia? "Todellisen totuudellinen tiedostaminen on mahdotonta?" (Schwegler, IV osa, s. 338). Aristoteles vastaa: potentiaalisesti tieto kohdistuu yleiseen, aktuaalisesti erityiseen.

Schwegler (ib.) sanoo höchst beachtenswert
 #

F. Fischerin teosta "*Die Metaphysik, von empirischem Standpunkte aus dargestellt*" * [julkaisuvuosi

NB?

(1847)], jossa puhutaan Aristoteleen "realismista".

14. kirja, 3. luku, 7. §: »...jollei aistimellisissä olioissa ole mitään matemaattista, niin kuinka niillä on matemaattisen ominaisuuksia?...» (s. 254 [245]).

(Sama ajatus kirjan viimeisessä lauseessa, 14. kirja, 6. luku, 21. §.)

=====
 "Metafysiikan" loppu.

* — korkeimmassa määrin huomionarvoiseksi F. Fischerin teosta »*Metafysiikka empiirisestä näkökulmasta esitettynä*». Toim.

Friedrich Fischer (1801—1853), filosofian professori, Basel. Fischeriä koskevassa Prantlin artikkelissa ("Allgemeine Deutsche Biographie" *, 7. osa, s. 67) hänestä annetaan halveksuva lausunto ja sanotaan, että muka »kieltäessään täydellisesti subjektiivisen idealismin hän oli langeta vastakkaiseen äärimmäisyyteen — ideaaliselle vieraaseen empirismin».

|| ha
|| hat!!

---

* — »Yleinen saksalainen elämäkerrasto». *Toim.*